

ROZVÍJENÍ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ V UČEBNÍCÍCH ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY PRO 4. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY (ČÍTANKA 4)

Název a vymezení kompetence v RVP

Naplnění klíčových kompetencí v učebnicích ČJL pro 4. ročník

Kompetence k učení – umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.

Prezentace nového učiva v učebnicích ČJL induktivní metodou umožňuje, aby si žáci bezpečně a průběžně osvojovali dovednost učit se, a má zřetelně motivační účinek. Bohatý repertoár textů a žánrů, s nimiž se žáci v čítance setkávají, je sestaven tak, aby žáky postupně vedl k dosažení plné funkční gramotnosti, včetně dovednosti využívat texty jako zdroj učení a hledání cest k řešení problémů. Žáci se soustavně učí pracovat s textem, vyhledávat v něm údaje podle zadání a získávat z textu informace; jsou vedeni ke čtení textů literárních i věcných, uvědomují si, že texty jsou bohatý zdroj poučení a zajímavých a užitečných informací a že je potřeba jim rozumět. Texty i navazující úkoly jsou voleny tak, aby žáky motivovaly k čtení a k vyhledávání informací v dalších zdrojích, literárních i mediálních, a to při školní práci i mimo školu.

Kompetence k řešení problémů – podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.

Žáci jsou soustavně vedeni k samostatnému tvořivému uvažování o přečteném textu a o možných řešeních zadaných úkolů. Vhodně volené problémové úlohy umožňují dětem rozpoznávat problémy přiměřené jejich věku, pochopit jejich podstatu, naučit se je řešit a svůj postup vysvětlit, popř. zdůvodnit. Do problémových situací jsou žáci často stavěni také při induktivním osvojování nového učiva. Úkoly jsou často vytvořeny tak, aby žáky podněcovaly k hledání různých alternativ řešení (často s oporou o analogii) a k jejich následnému posuzování, ve zvýšené míře ve dvojicích nebo ve skupině.

Kompetence komunikativní – vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.

Učebnice velmi důsledně dbá na rovnoměrné a systematické rozvíjení všech základních komunikačních dovedností, jak receptivních (čtení a naslouchání), tak produktivních (mluvení a psaní). Žáci jsou průběžně stimulováni k tomu, aby při čtení psali, mluvili, vzájemně si naslouchali a samostatně tvořili. Úkoly přitom respektují přirozenou různorodost kódů užívaných v lidské komunikaci: směřují jak k rozvíjení dovednosti pracovat s prostředky jazykovými, tak parajazykovými a nejazykovými, při zachování pozice jazykového kódu jako kódu ústředního; vedou žáky soustavně i k práci s jinými komunikačními kanály (médií) než knihou, zvláště s médií masovými (podstatné pro mediální výchovu).

Kompetence občanské – připravovat žáky, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti; vést je k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit se žít společně s ostatními lidmi.

Osvojování občanských kompetencí je podporováno volbou textů, které stimulují uvažování žáků o mezilidských vztazích, o podmínkách, pravidlech a normách lidského soužití atd., a zařazováním navazujících úkolů, které žáky k takovému uvažování přímo vedou a otvírají prostor i pro společnou debatu o těchto tématech, k vyjadřování vlastních zkušeností a názorů a k jejich konfrontaci s názory ostatních. Značná pozornost je věnována zvláště problematice vztahů mezi lidmi, vztahu člověka k historickým tradicím, kulturnímu a společenskému dědictví, které si při socializaci žáci osvojují, i ke kulturním tradicím jiných společenských skupin apod. Tato tematika je zpracována vždy tak, aby vnímali odlišnost a rozmanitost společenských tradic

Název a vymezení kompetence v RVP

Naplnování klíčových kompetencí v učebnicích ČJL pro 4. ročník

jako příležitost k obohacení vlastního života, aby si uvědomovali jak svá práva, tak i povinnosti a aby si byli vědomi potřeby tolerance a respektu k právům ostatních, včetně zvířat a rostlin.

Kompetence pracovní – pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Žáci jsou vedeni k samostatné práci, na vhodných a přiměřeně náročných úkolech se učí rozvrhnout si práci tak, aby v přiměřeném čase dospěli k žádoucímu výsledku. Přispívají k tomu i úlohy dlouhodobějšího charakteru. V textech se objevují rovněž zmínky o práci dospělých; žáci se seznamují s různými oblastmi a formami lidské práce, a to jak při čtení textů, tak i při řešení navazujících úkolů; to dává příležitost vést je k pochopení jejího významu pro lidský život i její zajímavosti o sobě a formovat rovněž jejich představu o vlastní profesní orientaci.

Výstupy stanovené RVP ZV

Výstupy stanovené autory učebnic (pokračují aktivity z 3. ročníku, přistupují nové)

Žák vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je.

Žák dovede a je ochoten mluvit o svém prožitku z přečteného textu, dovede o něm uvažovat, vztáhnout ho ke svým osobním zkušenostem, porovnat svůj čtenářský zážitek se zážitkem svých spolužáků a debatovat o něm; učí se zaznamenávat si pravidelně základní údaje o své četbě a dalších kulturních zážitcích.

Žák volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma.

Žák se učí vyhledat hlavní myšlenku textu nebo jeho části; dovede si zaznamenat podstatné prvky obsahu a jeho kompoziční strukturu; dovede s oporou o tento záznam i bez něj text reprodukovat; učí se doplňovat chybějící části textu, text dotvářet, obměňovat; vytváří samostatně krátké texty na známé téma.

Žák rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů.

Žák poznává další druhy textů krásné i věcné literatury, zvl. lyrické básně, prózu s dětským a zvířecím hrdinou, žánr fantasy a sci-fi literatury pro děti, populárně naučnou literaturu, encyklopedické texty pro děti atd.; všímá si jejich význačných znaků a učí se toho využívat při volbě četby.

Žák při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy.

Žák zná základní pojmy potřebné pro jednoduchý rozbor literárního textu a při rozboru literárního díla jich užívá.